

BYGGNADSORDNING
FÖR
STADEN CARLSTAD.

Av Konungens Befallningshavande fastställd den 30 oktober 1876.

KARLSTAD,
O. FORSELLS BOKTRYCKERI
1877.

Kap. I

Om Byggnadsnämnden.

§ 1.

1. Närmaste inseendet över Carlstads stads bebyggande utövas i överensstämmelse med Kongl. Byggnadsstadgan för rikets städer den 8 maj 1874 samt denna Byggnadsordning av en byggnadsnämnd, bestående av fem ledamöter, nämligen en lagfaren person, vilken Magistraten äger välja inom eller utom sig och tre av Stadsfullmäktige valda personer.
2. Stadsbyggmästaren skall vara tillstädes vid nämndens sammanträden, med rättighet att i överläggningarna, men ej i besluten deltaga, samt att, där han det äskar, få sin mening till protokollet antecknad.
3. Byggnadsnämndens ledamöter utses för fyra år i sänder. Avgår någon av dem under den för honom bestämda tjänstgöringstiden, anställes fyllnadsval; Och bör den sålunda valde tjänstgöra under den tid, som för den avgångne återstår.
4. Magistraten äger efter omständigheterna att för den ledamot i Nämnden, vilken Magistraten inom sig utkorar, utse suppleant, eller och vid inträffande tillfälligt förfall särskilt utse någon att förestå befattningen. För övriga ledamöter utses suppleanter till lika stort antal. De av Stadsfullmäktige valde suppleanter inträda i den ordning de enligt röstetalet innehava.
5. Den, som icke uppnått tjugofem års ålder; den, som ej råder över sig och sitt gods; den, som till borgenärer avträtt all sin egendom och ej, på sätt lag förmår, kan visa att han är fri från deras krav; den, som är för nesligt brott tilltalad eller ställd under framtiden; och den, som genom domstols beslut förklarats förlustig medborgerligt förtroende eller ovärdig att införa rätta föra andras talan, må ej vara ledamot eller suppleant i Byggnadsnämnden.
6. Med undantag av den ledamot i Byggnadsnämnden vilken Magistraten inom sig utkorar, och för denna ledamot möjligen utsedd suppleant, må den, som blivit vald till ledamot eller suppleant i nämnden, kunna avsäga sig uppdraget, om han icke är boende i staden eller inom dess område, om han är ämbets- eller tjänsteman och sin befattning hindras att fullgöra uppdraget, om han efter fyra års tjänstgöring, såsom ledamot i nämnden, är i ordning att därifrån avgå, om han uppnått sextio års ålder eller eljest uppgiver förhinder, som av den väljande myndigheten godkännes.

§ 2

1. Byggnadsnämnden utser inom sig ordförande för ett år i sänder. Är denna hindrad att bevisa sammanträde, utses ordförande för tillfället.
2. Nämnden sammanträder så ofta omständigheterna därtill föranleda och minst en gång i månaden.
3. Inom nämnden må ärenden företags till avgörande så snart fyra ledamöter äro tillstädes; Och även då endast tre äro närvarande, ifall dessa äro ense om beslutet.
4. Vid val inom nämnden sker omröstning med slutna sedlar; lotten skiljer emellan dem, som erhållit lika antal röster. I övrigt verkställs omröstning öppet, och blir den mening gällande, varom de flesta ledamöterna sig förena. Äro rösterna på vardera sida lika gäller den mening, som biträdes av Ordförande.
5. Vid nämndens sammanträden förs protokoll, vars riktighet granskas senast vid nästa sammankomst; ägande nämnden att i ärenden, där skyndsamhet är av nöden, uppdraga åt en eller flera av sina ledamöter att verkställa denna granskning.

6. Nämnden skall på lämpligt sätt göra kunnigt genom vem, varest och på vilka tider nämnden emottager anmälanden och skrifter.

§ 3.

Byggnadsnämnden äger antaga och äntligen, de tjänstebiträden, vilkas antal och avlöning bestäms av Stadsfullmäktige på Nämndens förslag.

§ 4.

1. Byggnadsnämnden övervakar efterlevnaden av Kongl. Byggnadsstadgan för rikets städer och denna byggnadsordning samt upptager och avgör alla de ärenden, som enligt dem skola bedöms eller ej på grund av föreskrift i Byggnadsstadgan eller annan allmän författning tillhöra annan myndighets prövning.
2. Särskilt bör nämnden ega synnerlig uppmärksamhet däråt: att i avseende å stadsplanen vidtagas alla de förbättringar, som kunna åstadkommas, och att vad därutinnan varder bestämt noga efterleves; att i tomtregleringarna bliva ändamålsenligt verkställda och byggnadstomterna därvid erhålla tillräckligt ytinnehåll; samt att vid tomternas bebyggande rymliga och sunda gårdsplaner bildas.

§ 5.

1. I alla till Byggnadsnämndens omvårdnad hörande av sådan beskaffenhet, att de skola av Stadsfullmäktige prövas, äger nämnden att hos Stadsfullmäktige väcka förslag och göra andra framställningar. Nämnden äger ock, där den finner omständigheterna därtill föranleda, göra framställningar hos Kongl. Maj:ts Befallningshavande.
2. Innan Stadsfullmäktige avgöra förslag till stadsplan eller ändring av sådan plan, till stadgande i byggnadsordningen, eller till tomtreglering, där sådan bör av Stadsfullmäktige prövas, skall, såvida ej Byggnadsnämnden själv väckt förslaget, dess yttrande inhämtas. Vid underställning av Stadsfullmäktiges beslut i dessa frågor skall det av nämnden avgivna yttrandet alltid åtfölja.

§ 6.

Byggnadsnämnden äger att, där påföljd för underlåtenhet att ställa sig nämndens föreskrifter till efterrättelse ej finnes bestämd i Kongl. Byggnadsstadgan eller denna byggnadsordning eller följer av annan allmän författning, genom föreläggande av vite göra sig hörsammad.

Kap. II.

Om Stadsplanen.

§7

1. För Carlstads stads ordnade och bebyggande gäller till efterrättelse den av Kongl. Maj:t genom Nådigt Brev den 29 december 1865 fastställda plan, med de ändringar och tillägg, som i laga ordning blivit bestämda eller framdeles beslutas
2. Ej må staden byggas i strid mot gällande plan eller utsträckas till område, för vilket fastställd plan ej finnes.
3. Visar sig behov eller uppstår eljest önskan att utsträcka bebyggandet till område, som ej innefattas i den gällande stadsplanen, bör plan för detta område skyndsamt uppgöras, på det icke hinder genom byggnader må läggas för en sådan plans genomförande.

§ 8.

Frågor om stadsplan prövas av Stadsfullmäktige. Beslutas plan i större eller mindre uträkning, skall beslutet underställas Kongl. Maj:ts prövning, därest fråga ej är endast om jämkning av ringa betydenhet i byggnadskvarters gränser eller dylikt, i vilket fall beslutet, därest det av Kongl. Maj:ts Befallningshavande godkänns, må utan underställning hos Kongl. Maj:t gå i verkställighet.

§ 9.

1. Stadsplan skall noggrant utläggas å karta i en skala av tvåhundra fot på en decimaltum, motsvarande en tvåtusendedel av verkliga storleken. Å denna karta eller en särskild sådan skola i jämväl markens höjd- och lutningsförhållanden på lämpligt sätt angivas. Kartan skall åtföljas av nödig beskrivning.
2. Då planen insändes till fastställelse, skall karta jämte beskrivning medfölja.
3. Sedan fastställelse erhållits, skall en noggrann och styrkt avritning av plankartan jämte styrkt avskrift av beskrivningen insändas till Kongl. Maj:ts Civildepartement, att dör förvaras.

§ 10.

1. Stadsplan bör så uppgöras, att han på en gång motsvarar rörelsens behov av utrymme och bekvämlighet, sundhetens fordran på ljus och frisk luft, önskligheten av största möjliga trygghet mot mera utbredda eldsolyckor, samt skönhetssinnets anspråk på fritt utrymme, omväxling och prydlighet. För sådant ändamål bör tillses bland annat: att gatorna göras breda och läggas i lämpliga riktningar för rörelsen; att torg, hamnplatser och andra ställen för större rörelse göras rymliga och erhålla bekväma lägen; att breda esplanader, anordnade med planteringar i mitten och gator på sidorna, eller andra dylika anläggningar, dragas genom staden, helst på flera ställen och i flera riktningar; att även andra allmänna planteringar i staden, större och mindre, beredas så ymnigt som möjligt; att å ena sidan byggnadskvarteren icke tilltagas för stora eller med för stort antal tomter, så att nödig luftväxling hindras eller dämpande av uppkommen eldsvåda försvåras, men, å den andra, de inom kvarteren befintliga byggnadstomterna göras så stora, att de lämna tillräckligt utrymme ej blott för byggnader, utan ock för fria och luftiga gårdsplaner; att där så lämpligt finnes, trädgårdsplaner läggas längs genom byggnadskvarteren, så att tomternas till bebyggande avsedda delar komma att ligga på ömse sidor om dessa planer; samt att där det finnes önskligt och lämpligt, planterade förgårdar längs gatorna läggas mellan dem och husraderna.
2. De här omförmälda trädgårdsplaner och förgårdar må icke under något villkor bebyggas eller begagnas för annat ändamål, än till trädgårdar eller andra prydliga planteringar; bör byggnadsnämnden hålla noga tillsyn härå. Det åligger ägarna att alltid underhålla dem i snyggt och vårdat skick, samt att hava förgård eller annat fritt område av dylik art, varigenom hus skiljes från gata eller öppen plats, inhägnat med prydligt stängsel.

§ 11.

1. I ny stadsdel må gata i allmänhet icke läggas till mindre bredd än sextio fot; dock må undantagsvis, där sådant av omständigheterna påkallas, gata av ringa längd läggas till bredd av minst fyratio fot; skolande, när sådan minskning av gatubredden ifrågasättes, skälen därför vid underställningen uppgivas.
2. De till esplanad hörande gator må läggas till fyratio fots bredd; Och i allmänhet må gata, som är bestämd att hava byggnader allenast på en sida och på den andra helt och hållet begränsas av park, torg eller annan allmän plats, kunna, där icke rörelsens behov eller andra omständig-

heter föränleda större gatubredd, läggas till så ringa bredd, som fyratio fot; detsamma gäller om gata, vilken på ena eller på båda sidorna begränsas av förgårdar till den bredd, att avstående emellan husraderna blir minst sextio fot.

§ 12.

Med ny stadsdel förstås ej blott stadsdel, som skall ånyo anläggas, utan ock i nedannämnde fall redan befintlig stadsdel eller planlagt stadsområde, nämligen:

- stadsdel, som helt och håller eller till större delen avbrinner;
- sådant inom stadens redan planlagda omkrets befintligt, till tomter eller byggnadskvarter indelat eller eljest till bebyggande avsett område av något större vidd, vilket antingen alls icke eller endast föga är bebyggt;
- och annat område av större eller mindre vidd, i avseende varå sådana förhållanden förekomma, att det provas kunna och böra planläggas och bebyggas i full överensstämmelse med vad som gäller för en ny stadsdel.

§ 13.

Staden bör hava sig angeläget att jämväl sådana delar därav, vilka redan äro så bebyggda, att de icke kunna inbegripas under vad som avses i § 12, erhålla en förbättrad reglering, vare sig till omedelbart utförande eller till verkställighet efter hand i den mån nybyggnader komma i fråga eller eljest tillfälle yppas. – Härvid må jämkningar äga i rum i de angående stadsplanens beskaffenhet för ny stadsdel meddelande bestämmelser, så att förbättringar i stadsplanen ej må göras omöjliga, därför att nämnda bestämmelser icke kunna helt och hållet iakttagas; dock må ny gata eller gatudel i intet fall läggas till mindre bredd än fyratio fot.

§ 14.

Då ny plan eller ändring av gammal uppgöres för en eller flera delar av staden, bör därvid hänsyn tagas till den framtida reglering jämväl av andra stadsdelar, som möjligen kan ifrågakomma, när och i den mån omständigheterna medgiva, så att en överensstämmande anordning för det hela må åstadkommas.

Kap. III.

Om stadens bebyggande.

§ 15.

1. Kvarters indelning i byggnadstomter bör, så vitt möjligt är, ske i ett sammanhang för hela kvarteret.
2. Är plan för större eller mindre stadsdel grundad på en viss tomtindelning, som därmed står i omedelbart samband, skall den tomtindelning, som sålunda av Stadsfullmäktige uppgöres i sammanhang med stadsplanen, jämte denna underställas Kongl. Maj:ts prövning.
3. I all andra fall skall byggnadsnämnden handlägga frågor om kvarters indelning i byggnadstomter samt om jämkningar i gällande tomtindelning. Nämndens beslut i dessa ärenden skola underställas Kongl. Maj:ts befallningshavande, som antingen utan förändring fastställer eller ock ogillar besluten. Drätselkammaren bör vaka över att vid handläggningen av nämnda frågor avvikelser icke sker från syftet i Kongl. Byggnadsstadgan att ernå en väl ordnad tomtindelning; och äger Drätselkammaren för sådant ändamål att, där anledning förefinnes,

överklaga byggnadsnämndens och Kongl. Maj:ts Befallningshavandes beslut, vilka därför skola Drätselkammaren skyndsamt delgivas.

§ 16.

1. Vid tomtindelningar skall noga tillses, att tomterna erhålla sådan form och storlek samt jämväl i övrigt så läggas, att de, med iakttagande av Kongl. Byggnadsstadgans och denna byggnadsordnings föreskrifter, kunna ändamålsenligt bebyggas.
2. Tomts gränser skola så mycket ske kan, göras raka och läggas i rätta vinklar mot såväl andra tomtlinjer som gatulinjen. Fodrar fastställd stadsplan en något olika anordning härutinnan, förfäres därefter.

§ 17.

1. Byggnadstomt, som en gång blivit till sina gränser bestämd, får icke, utan att Byggnadsnämnden, då synnerliga orsaker därtill föranleda, det medgiver, klyvas i smärre delar eller, genom marks förläggande därifrån till annan tomt, minskas; Och må tomt icke äga mindre uträkning efter gata än sjuttio fot.
2. Där befintlig tomtindelning är stridande mot vad Kongl. Byggnadsstadgan innehåller angående tomters form och storlek, eller eljest befinnes oändamålsenligt, böra åtgärder efter hand, där sådant kan ske, vidtagas för förbättringars åstadkommande, däråt Byggnadsnämnden bör egna synnerlig omsorg. För sådant ändamål skall oregelbunden tomt, som förorsakar smal eller krokig gata eller eljest är för staden vanprydlig, lämpligen ordnas, om åbyggnaderna avbrinna eller annat tillfälle yppar sig. Ägare njuter för den delen av tomten, som dymedelst honom frångår, ersättning ur stadskassan efter de för expropriation i lag bestämda grunder, där ej staden och tomtägaren annorlunda åsämjas; och är staden skyldig att lösa hela tomten, om återstoden befinnes olämplig till bebyggande och ägaren ej vill den behålla.

§ 18.

1. Över varje tomt, som hädanefter på grund av vederbörande myndighets beslut bildas eller förändras, skall tomtkarta upprättas; börande byggnadsnämnden tillse att tomtkartor, där sådana icke redan finnas, bliva, så fort omständigheterna medgiva, upprättade även för övriga tomter i staden.
2. Tomtkarta skall utvisa ej blott själva tomten med dess gränser, utan ock tomtens läge i förhållande till såväl gata eller annan allmän plats, som var och en av de angränsade tomterna. Kartan skall åtföljas av nödig beskrivning.
3. Originalexemplaret av varje tomtkarta skall förvaras under Byggnadsnämndens vård. Dessa originalkartor skola hädanefter upprättas i en skala av fyratio fot på en decimaltum, motsvarande en fyrahundradedel av verkliga storleken.
4. Vid tomts eller lägenhets uppmätning, där sådan ifrågakommer och evad den blivit av enskild person begärd eller av Byggnadsnämndens förordnad, skall Stadsbyggmästaren, minst tre dagar före förrättningen därtill bevisligen låta kalla ägaren till tomten eller lägenheten, ävensom till därtill angränsande tomter eller lägenheter, eller, därest ägare ej vistas i staden, den som å hans vägnar över egendomen har tillsyn, anträffas, skall kallelse å ägaren genom Stadsbyggmästarens försorg, minst tio dagar före förrättningen, en gång införas i Post- och Inrikestidningar. Efter det kallelse i behörig ordning ägt rum, må förrättningen icke av parts uteblivande uppehållas.
5. Tomt eller lägenhet, som skall undergå mätning, bör å den för förrättningen utsatta tid genom sökandens försorg hållas för förrättningsmannen och hans biträden tillgänglig, vid äventyr av

skyldighet för sökande, vars uraktlåtenhet i detta avseende förorsakar uppskov med förrättningen, att ersätta Byggmästarens inställelse efter taxa.

6. Äro gränserna ostridiga samt med faste- eller friköpebrev och kartehandlingar överensstämmande, antecknas förhållandet å kartan över tomten eller lägenheten eller upprättas, om karta ej finnes tillgänglig, ny sådan. Protokollet över förrättningen jämte kartan inlämnas av Stadsbyggmästaren till byggnadsnämnden för fastställelse, efter vars meddelande handlingarna återställas till Stadsbyggmästaren, vilken, så förrättningen påfordrats av enskild part eller ålagts denna av byggnadsnämnden, äger att av sökanden erhålla gottgörelse för mätningen, enligt gällande taxa, innan handlingarna till sökande utlämnas.
7. Yppas vid förrättningen tvist om gränserna eller överensstämma de ej med tillgängliga karthandlingar samt faste- eller friköpebrev, skall frågan härom av Stadsbyggmästaren, efter utredning, överlämnas till byggnadsnämnden för prövning efter vederbörandes hörande, varefter, sedan saken blivit genom laga kraftäggande beslut avgjord, mättningsförrättningen, om sådant erfordras, i ovannämnde ordning ånyo utsättes och avslutas.
8. Fastställda förändringar av tomts eller lägenhetsgränser vare ägaren skyldig ofördröjligen anmäla hos Byggnadsnämnden för anteckning i stadens tomte- och kartbok, däruti jämväl antecknas det beslut, varav ändringen föranledes.

§ 19.

Omkring tomt skall, där byggnad icke i gränslinjen finnes, prydligt stängsel hållas, av sådan beskaffenhet, som Byggnadsnämnden godkänner. Stängsel grannar emellan bekostas till hälften av dem vardera, dock njute granne, som har byggnad uteder någon del av gränslinjen, i förhållande härtill minskning i bidrag till stängslen. Därest ena grannen påfordrar att i gränslinjen tomter emellan skall uppföras plank eller annat stängsel intill sju fots, höjd, åligger den andra grannen att i uppförande härav deltaga.

§ 20.

1. All till bebyggande avsedd mark skall noggrant avvägas och en sammanhängande plan för vattnets avledande till efterrättelse antagas, så att vattnet må ej blott lätt avrinna från gator och allmänna platser, utan ock kunna utan alltför stor svårighet ledas från gårdar och tomter ut till allmänna avloppen.
2. Ny stadsdel må ej bebyggas utan att sådan plan som ovan omförmäles, för honom är antagen och sättes i verket i den mån bebyggandet fortskrider.
3. Alla tomter skola planeras, så att vattnet därå icke samlas, varande vattenavledning över grannes tomt där sådant utan alltför stora svårigheter kan undvikas, förbjuden; Och skola obebyggda tomter planteras eller med gräsfrö besås, dock icke betas.
4. Schaktning, varigenom tomts beskaffenhet väsentligen förändras, eller men för angränsande tomt eller gata kan uppstå, må ej företagas, innan besiktning ägt rum och Byggnadsnämnden bestämt de villkor, under vilka arbetet får utföras.

§ 21.

De i denna byggnadsordning meddelade föreskrifter, angående vattenavledning från tomter, gälla även för sådana platser å stadens område, vilka blivit utan fastställd reglering tätt bebyggda.

§ 22.

Hus å tomt vid Stora Torget, Kungs-, Tingvalla-, Järnvägs-, Östra och Västra Torggatorna samt Hamn- och Drottninggatorna öster om Fredsgatan skall ovillkorligen uppföras i gatulinjen och i minst två våningar av lägst tjugosju fots höjd från marken till takfoten.

§ 23.

1. Tomt må icke bebyggas innan Stadsbyggmästaren å marken utskakat gränslinjerna och, för erhållande avlopp för fukt och spillvatten i enlighet med gällande plan, avvägt tomtens höjd mot angränsande gator och öppna platser och därefter utsatt trottoarhöjden, samt nödiga åtgärder till förekommande av skada å förut befintliga gas-, vatten- eller avledningsrör vidtagits, och Byggnadsnämnden, på sätt i § 31 stadgas, givit tillstånd till byggnadens uppförande.
2. Av Byggnadsnämnden tillåtet byggnadsarbete, grundgrävning inberäknad, må icke företagas förrän grannarna därom underrättas, vilket i fråga om nerdrivning av brandmur, skall ske minst fjorton dagar förut; skolande arbetet alltid så anordnas, att skada å angränsande tomter, gator, eller kajer i möjligaste måtto undvikas.

§ 24.

1. Om, vid uppförandet av boningshus å tomt, denna befinnes vara av sådan beskaffenhet, att vatten under byggnaden samlas, är ägaren skyldig att antingen genom ändamålsenlig avledning bortföra vattnet eller ock på annat lämpligt sätt den anmärkta olägenheten avhjälpa. Enahanda förbindelse åligger ägare av å tomt redan uppfördboningshus, varunder, vatten samlas, eller vilket så besväras av fukt från grunden, att något rum är ohälsosamt att bebo.
2. Nu befintliga, på enskild bekostnad från källare eller tomter anlagda ledningar i gatorna få väl tills vidare bibehållas, så framt de uppfylla sitt ändamål och icke hindra framförandet av allmän ledning, då sådan skall inrättas; men, där allmän ledning är anlagd och vederbörligen underhålles, må gatan icke upprivas för anläggning eller istandsättning av enskild ledning, eller denna därav icke kan skada.

§ 25.

1. Av byggnadstomt skall, därest den ej helt och hållet upptas av en enda byggnad och gårdsrum således icke kommer ifråga, till gårdsplan användas minst hälften så stor yta, som den byggnaderna upptaga. Gårdsrummet må icke innehålla mindre yta än tvåusen kvadratfot. Huvuddelen av gårdsrummet må ej hava mindre bredd än fyratio fot, och annan del därav såsom smyg eller dylikt, icke mindre bredd än femton fot. I överensstämmelse härmed skall byggnad mot grannes tomt, vilken ej uppföres i tomtlinjen, indragas minst femton fot därifrån.
2. Skall boningshus inne å tomt indragas från grannes tomt eller eljest uppföras mot bakgård, och skall det ditåt hava fönster till boningsrum, då må denna bakgård icke hava mindre bredd än fyratio fot på sätt om gårdsrum i allmänhet är sagt; dock i fall ägare av tillgränsade tomter överenskomma att gemensamt utlägga ett gårdsrum av minst fyratio fot bredd, må det vara dem tillåtet att, så länge senna överenskommelse fortfarande tillämpas, utåt nämnda gårdsrum hava boningshus med fönster till boningsrum.
3. Skulle i något fall, till följd av särskilda lokala förhållanden, svårighet uppstå för bedömande av vad som rätteligen bör anses som gårdsrummets bredd, har byggnadsnämnden att härutinnan efter omständigheterna avgöra.

§ 26.

1. I gårdsrummet må vid bestämmande av dessa ytinnehåll ej inräknas annat, än som i denna egenskap ligger i ett sammanhang; Och förty må därvid bakgård eller annan dylika plats, som genom byggnad är helt och hållet eller huvudsakligen skild från det övriga gårdsrummet ej inräknas.
2. I gårdsrummet må ej inräknas de i § 10 omförmälda trädgårdsplaner eller delar därav, ej heller förgård eller annan mark, som ligger mellan gata eller allmän plats och tomtens bebyggda del.
3. De delar av bebyggd tomt, som äro belägna intill byggnaderna eller användas till gårdsplaner, skola stensättas eller på annat lämpligt sätt så anordnas, att snygghet där kan bibehållas och vatten ej samlas eller ledas till grundmurarna.

§ 27.

1. Tomt eller tomtedel, som icke ligger vid gata eller öppen plats, får icke bebyggas, utan att den förenas med tomt, som gränsat intill sådan plats eller gata. Om gårds- och flygelbyggnad anordnades, än i sammanhang med eller efter byggnaden åt gata eller öppen plats, uppföres, skall den utanför belägna tomtedelen mot gatan förses med lämplig inhägnad, eller på annat sätt anordnas, så att den ej blir vanprydig. Mot gata eller öppen plats skall i allmänhet tomt bebyggas i gatulinjen, därest icke arkitektoniska anordningar eller andra omständigheter föranleda till undantags medgivande, och vanprydighet dymedelst ej uppstår, eller ock indragningen är så stor, att utrymme lämnas för tomtens framtida bebyggande åt gata eller allmän plats, med iakttagande av föreskrifterna om gårdsutrymme.
2. Utan tillstånd av Stadsfullmäktige, efter Byggnadsnämndens hörande, må hus ej utbyggas utöver tomtgränsen, vadan angränsande gata eller öppen plats ej får inskränkas genom trappa eller nedgång till källare. Vid nya hus må dock ett steg av högst en fots bredd till uppgående trappa anbringas utom gatulinjen, där sådant icke prövas vara för gatutrafiken hinderligt.
3. Utbyggda fönster, balkonger och andra till själva byggnaden hörande utskjutande föremål, varav trafikerande kunna besväras, må icke å byggnad anbringas lägre än åtta fot över den till byggnaden gränsande trottoar, gata eller öppen plats, och skola, där de nu finnas i strid mot denna föreskrift inrättande, borttagas, såvida de icke blivit med behörigt tillstånd sålunda anbragta.
4. Å hörnbyggnad, som uppföres vid gata eller allmänna platser, skall hörnet lodrätt avskäras så, att avskärningsplanet blir minst åtta fot brett och bildar lika stora vinklar på ömse sidor, eller ock skall hörnet avrundas, i vilket fall bågen ej får framskjuta mera än en fot utanför det på nyssnämnda sätt bestämda avskärningsplanet. Förekomma i något fall synnerligen viktiga skäl till avvikelse härifrån, må Byggnadsnämnden kunna sådan medgiva.

§ 28.

Avloppsränna från kök eller uthus må ej utmynna åt gatan.

§ 29.

1. Hus av trä eller korsvirke vid Kungs-, Tingvalla-, Östra och västra Torg- samt Järnväggsgatorna skola å alla sidor ovillkorligen kalk- eller stenreveteras inom sex år efter byggnadens fullbordan, även om en del av byggnaden är belägen vid annan gata; men vid andra gator eller öppna platser skola sådana byggnaden inom samma tid efter byggnadens fullbordan å alla sidor antingen kalk- eller stenreveteras eller förses med prydlig brädfodring, som åt gata, torg eller öppen plats bestrykes med oljefärg eller annat därmed i prydlighet och varaktighet jämförligt

ämne. Hus vid Stora Torget, Kungs- och Tingvallagatorna må uppföras endast av sten eller annat därmed jämförligt brandfritt ämne.

2. Hus av trä eller korsvirke må ej utbyggas till gränsen mot granne, utan att brandmur uppföres mellan tomterna, vilken i båda fallen förankras. Utan mellanliggande brandmur får sådant hus ej uppföras på mindre än femton fots avstånd från tomgränsen.
3. På samma tomt må uthus av trä, som är avsett till förvaringsrum av hö, halm, ved eller annat eldfarligt ämne, ej uppföras närmare boningshus, än sextio fot, utan att brandmur dem emellan anbringas.
4. Å till tomter ej indelade lägenheter må byggnad ej uppföras närmare intill gränsen än femton fot.
5. För nybyggnad räknas varje större eller mindre till- eller påbyggnad, ävensom ombyggnad, som ej skäligen kan till reparation hänföras.

§ 30.

Andra uthus, än de i Hälsovårdsstadgans 18 och 19 §§ uppräknade, och för vilka där stadgade föreskrifter skola gälla till efterrättelse, må väl, evad de äro av sten eller trä, läggas vid gata, torg eller annan allmän plats, men skola då hava utseende av boningshus och byggas i prydlig stil samt, om de anläggas vid de i § 22 omnämnda gator, innehava den höjd och det utseende, som för hus vid nämnde gator föreskrivits.

§ 31.

1. Då byggnad vid gata eller öppen plats skall uppföras, nedtagas eller repareras, bör stället, där Magistraten så prövar nödigt inhägnas; varjämte övriga åtgärder vidtagas, som Magistraten, till förekommande av olägenhet för trafikerande, föreskrifter.
2. Ställningar, gångbroar, strävor mm. som för byggnadsarbete användas, skola vara tillräckligt starka och ändamålsenligt anbringas. Byggnadsställning må ej göras bredare än sju fot till yterkanten.
3. Med avseende på byggnadsarbetets beskaffenhet, bestämmes tiden för inhägnads och ställningars kvarstående av Magistraten, varemot Byggnadsnämndens äger att för viss tid tillåta inrättande av materialbod å tomt till begagnade vid byggnadsarbete.

§32.

1. Nytt boningshus eller uthus må icke uppföras utan därtill av Byggnadsnämnden lämnat tillstånd.
2. Dylikt tillstånd erfordras jämväl, innan bonings- eller uthus får tillbyggas eller repareras, så att dess utseende förändras, ävensom för sådan invändning ändring, som åsyftar antingen husets användande för annat ändamål än förut, eller inrättande av nya rökgångar, eller förändring av äldre rökgångar eller bjälklag.

§ 33.

1. Ansökan om tillstånd till nybyggnad, tillbyggnad, reparation eller förändring göres skriftligen och skall, ställd till Byggnadsnämnden inlämnas till dess ordförande. Sådan ansökan skall innehålla uppgift om vem, som för arbetet ansvarar, samt, därest sådant ansvar åligger annan än sökanden, vara åtföljd av bevis därom, att den uppgivna personen ansvaret sig åtagit.
2. Vid ansökning om nybyggnad fogas i övrigt: 1:o bevis att sökanden innehar den plats, å vilken arbetets utförande berättigad; 2:o tomtkarta, å vilken byggnaden till sitt rätta läge ock omfång

är utmärkt; och 3:o plan-, fasad- och genomskärningsritningar. I fråga åter om tillbyggnad bifogas endast de i punkterna 2:o och 3:o, samt vid reparation eller förändring allenast de i punkten 3:o, omnämnda handlingar.

3. Ritningarna skola inlämnas i två exemplar. Ena exemplaret av fastställd ritning skall, inom två dagar efter det Nämnden fattat sitt beslut, hållas tillgängligt, med påskrift om fastställelsen, och det andra exemplaret, som skall vara av kalkväv, bland Nämndens handlingar förvaras.
4. På enahanda sätt, som nu är stadgat, förfares, då ändring önskas i fastställd ritning eller tillåtet byggnadsföretag.
5. För fullgörandet av sin skyldighet i avseende på inlämnande ritningars granskning är Stadsbyggmästaren berättigad till ersättning av sökanden efter taxa.
6. Byggnadsnämndens tillstånd till byggnadsföretag erfordras icke för statens under Överintendentsämbetets vård ställda byggnader, ej heller för andra allmänna byggnader, vartill ritningar skola enligt gällande författningar av Kongl. Maj:ts prövas; men anmälan om byggnadsföretaget skall, innan arbetet börjas, göras hos Nämnden, får sitt läge å därför bestämd plats, samt iakttaga vad i §§ 35 och 38 här nedan är föreskrivet.

§ 34.

1. Då nämnden prövar byggnadsfrågor, bör tillses, jämte annat, som till en sådan prövning hör, att byggnaderna äro lämpliga för de tomter, på vilka de skola uppföras, att boningshusen få sunt läge och en emot sundhetens fodringar svarande inredning, att byggnadernas såväl läge som inredning bestämmas med noga aktgivande jämväl därpå, att eldfarligheten blir så ringa som möjligt, samt att byggnaderna tillfredsställa billiga anspråk på smak och prydlighet.
2. Tillåtelse till byggnadsarbete skall alltid innefatta föreskrift om viss tid, av högst ett år, inom vilket arbete skall börjas. Påbörjats byggnadsföretag skall fortsättas och avslutas inom den tid av högst fem år, Nämnden, efter omständigheterna i varje fall, bestämmer; ägande Nämnden att, medelst föreläggande av vite, tvinga den tredskande till fullgörande av Nämndens föreskrifter i förenämnda avseende. Är byggnad ej uppförd inom bestämd tid, har tillåtelse jämte den å ritning meddelade fastställelse förfallit.
3. Påbörjad rivning av byggnad skall likaledes, jämte platsens planering, fullbordas inom av Nämnden förelagt tid, vid äventyr av vite eller att arbetet på den tredskandes bekostnad verkställs.

§ 35.

Byggnadsnämnden skall, innan hon giver lov att bygga vid gata eller allmän plats, tillse, huru byggnadslinjen mot gatan eller den allmänna platsen rätteligen bör ligga, samt, ifall härvid ändring av tomtens gränser anses böra ske, skyndsamt därom göra framställning hos Stadsfullmäktige och avvakta beslut i frågan. Nämnden skall ock, innan lov att bygga gives, bestämma dels den höjd, bredvidliggande gata bör invid tomten äga och huru högt i överenskommelse härmed byggnadens fotmur bör läggas, dels ock byggnadstomtens höjs i förhållande till gata med hänsyn till vattenavloppet Beror till följd av särskilda bestämmelser avgörandet av dessa frågor eller någon av dem på annan myndighet, har Nämnden att skyndsamt söka inhämta dess beslut.

§ 36.

1 Byggnadsnämnden skall med sin uppmärksamhet följa byggnadsarbetena och därvid tillse, såväl att varje byggnad får sitt läge å den därför bestämda plats, som ock att ritningar och meddelade föreskrifter jämväl i övrigt följas. Till utrönande härav skall ej mindre vid nybyggnad, än även vid sådan reparation eller förändring av byggnad, som ej utav vederbörligt tillstånd får företagas, bestigning av Stadsbyggmästaren verkställas:

1:o då grundgrävning för nytt hus skett, vid vilket tillfälle Stadsbyggmästare äger att, med avseende å markens beskaffenhet och andra omständigheter, meddela de närmre bestämmelser rörande grundläggningsarbetet, som finns nödiga;

2:o då plattform för nytt stenhus är utlagd, men innan grundläggning börjas;

3:o då grundmuren är lagd och sockelsättningen skall börjas;

4:o då annat bjälklag i stenhus, än över källare och botten, blivit inlagt och förankrat;

5:o då byggnad är under tak;

6:o beträffande murverket i trähus och dess förande genom bjälklag;

7:o då i stenhus brandbotten är lagd och skorstenarna blivit uppförda; och 8:o innan inredd boningslägenhet till beboende upplåtes.

2 Vid alla dessa bestigningar företes de för arbetet fastställda ritningar, varom bevis skall dessa ritningar åtecknas.

3 För besiktning erlägger vederbörande husägare betalning efter taxa.

§ 37.

1. Besiktning enligt denna byggnadsordning skall där ej annorlunda föreskrives, förrättas av Stadsbyggmästaren, som densamma verkställer inom nästa helgfria dag, sedan den begärts, där laga hinder ej möter.
2. Vid besiktning av boningslägenhet enligt § 36, mom. 1, punkten 8, skall en av Hälsovårdsnämnden utsedd person i förrättningen deltaga.

§ 38.

När byggnad blivit uppförd, skall den till sitt rätta läge och omfång utmärkas å en hos Byggnadsnämnden förvarad karta över staden, på vilken jämväl de särskilda tomterna äro upptagna; skolade härvid det material, som för byggnadens uppförande huvudsakligen blivit använt, med särskild färg eller på annat lämpligt sätt betecknas.

§ 39.

Alla byggnadsarbeten skola utföras på lämpligt sätt; Och må därvid endast goda och pålitliga materialier användas.

§ 40.

1. Ut i stenhus skola alla murade väggar, skorstenspipor och sten- eller järntrappor samt kakelugnar uppföras på grundmur eller på valv eller järnkonstruktion, som vilar på grundmur.
2. I boningshus av trä skall grundmur läggas under ytterväggar och invändiga knutar samt skorstenspipor, kakelugnar och annat murverk.
3. Grundmur, som icke läggs på berg, sand, grus eller fast lera, skall uppföras på rustverk eller annan konstgjord botten, av sådan beskaffenhet, som vid besiktningen bestämmas. Vilar grundmur icke på berg, skall den i djup under jordytan hålla minst fyra fot för stenhus och minst tre fot för trähus; dock må djupet för grundmur under trähus kunna, om markens fasta beskaffenhet det medgiver, inskränkas till två fot under jordytan.
4. Brandmur, som icke vilar på berg, må ej läggas på grund av mindre än sex fots djup under jordytan, rustverkets tjocklek inbegripen, därest icke brandmurens ägare annorlunda överenskomma; dock må i intet fall sådan grundmur göras mindre än fyra tio djup under jordytan, så framt ej berg möter.
5. Grundmur skall läggas med gott förband och hålla i tjocklek:
 - under brandmur: minst fem fot i botten och tre fot vid en halv (0.5) fots djup under jordytan;
 - under stenhus: minst fem fot vid mera än fyra fots djup, minst fyra fot vid fyra fots djup och minst tre fot vid djup av en halv (0.5) fot under jordytan.
6. Grundmur under trähus skall läggas med gott förband och åtminstone på yttresidan över jorden muras med slät yta.
7. Grundmur under tegelmur skall med tjänliga ämnen isoleras från tegelmuren, så att fukt ej i den sistnämnda från grundmuren uppstiger.

§ 41.

1. Vid hus, som å tomt bygges intill gränsen mot annan tomt, skall i nämnda gräns brandmur av bränt tegel på grundmur av föreskriven beskaffenhet uppföras till höjd av en fot över vattentaket på det hus, som bygges, därest detta gränser till ödetomt, men eljest till enahanda höjd över vattentaket på det högsta av de hus, vilka genom brandmuren åtskiljas. Mark för brandmur i skiljelinjen tillsläpps till hälften av vardera tomten.
2. Brandmur skall hålla i tjocklek:

i Källare: en och en halv sten för hus av en vånings höjd, samt, i fråga om hus av större höjd än en våning, en halv sten utöver tjockleken av brandmuren i husets första våning;
Vid hus av en vånings höjd, en och en halv sten, och en sten på vinden;
Av två våningars höjd, en och en halv sten i våningarna och en sten på vinden;
Av tre våningars höjd, likaledes en och en halv sten i våningarna och en sten på vinden;
Av fyra våningars höjd, två sten i första våningen, en och en halv sten i övriga våningarna och en sten på vinden; samt
Över vattentaket en sten;

Skolande en stens brandmur på vind förses med förstärkningsspelare av en halv stens tjocklek samt en och en halv stens bredd, med avstånd från varandra av högst nio fot.
3. Brandmur skall täckas med plåt.
4. Bjälke må i brandmur icke instickas längre än högst fem tum (0.5 fot), med iakttagande därjämte, att ändarna på bjälkar, som från olika sidor instickas, skola med minst en på kant murad sten åtskiljas; att bjälke icke får införas i brandmur; som är mindre än en och en halv sten tjock, och att bjälkankare i brandmur skall förblandas med minst en sten på kant.

5. Rörledning får icke i brandmur anbringas. Uppföres skorstensrör intill brandmur, skall det förses med egna väggar på alla sidor.
6. Öppning på brandmur för fönster eller dörr må icke finnas, utan att byggnadsnämnden, med grannes samtycke, därtill lämnar tillstånd, i vilket fall sådan öppning skall, om Nämnden så prövar nödigt, förses med järnlucka eller annorledes göras brandfri. Grannes medgivande i detta avseende gäller dock ej för senare ägare av tomten, därest icke denna är med den, som medgivande, lika förbunden.
7. Intill brandmur må icke anbringas eldstad eller värmeapparat av sådan beskaffenhet, att värme tränger genom muren på för grannar skadligt eller besvärande sätt.
8. Maskiner eller delar därav få icke fästas i brandmur eller så inrättas, att den skadas genom skakning eller på annat sätt.
9. Brandmur mellan hus, som samtidigt och till lika höjd byggas, skall av husens ägare till hälften var bekostas.
10. Då granne bygger mot redan uppförd brandmur, skall han till hälften deltaga i kostnaden för grundens läggande och murens uppförande till den höjd, längd och tjocklek, som han själv, behöver av densamma sig begagna, ävensom för brandmurens beteckning. Behöver han högre, längre eller tjockare brandmur må han sådant ensam bekosta.
11. Ersättning för brandmur beräknas efter de pris, som gälla, då betalning fodras.
12. Brandmur till uthus av en våning höjd må göras endast en sten tjock, under iakttagande att bjälke ej få i dylik brandmur instickas, och att förstärkningspelare på högst nio fots avstånd från varandra anbringas, av en halv stens tjocklek och en och en halv stens bredd.
13. Utgift för brandmurs underhåll bekostas av tomtägare i förhållande till hans skyldighet att i kostnaden för brandmurens uppförande deltaga.
14. Förut uppförd brandmur må ej vid nybyggnad å tomt begagnas, därest den ej vid besiktning godkännes. Befinnes vid besiktningen, att brandmurens grund icke är anlagd i enlighet med de vid dess uppförande fastställda stadganden, och kan den av sådan orsak icke vid den tillämnade nybyggnaden användas, eller står brandmurens tjocklek eller djup icke i överensstämmelse med de härom vid det äldre husets uppförande gällande föreskrifter, eller är den så förfallen, att den måste ombyggas, skall brandmuren på ägarnas gemensamma bekostnad förbättras i behörigt skick i överensstämmelse med denna byggnadsordning. Äldre brandmurs förstärkning, i anledning av högre byggnads uppförande, än den för vilken brandmuren är avsedd, bekostas av den högre byggnadens ägare, därest brandmuren är för det lägre huset behörigen inrättad.
15. Då hus inne på tomt uppförs mot brandmur, liggande i gränslinjen, skola taken luta från brandmuren inåt var och ens gård. Var och en äger rätt att begagna brandmur som vägg, då den är så säkert uppförd, att någon fara för ras ej inträffar.

§ 42.

1. Ytermur till stenhus skall i tjocklek minst hålla: Uti hus av en vånings höjd, en och en halv sten; uti hus av två våningars höjd, två sten i första samt en och en halv sten i andra våningen, med iakttagande likväl, att tjockleken även i första våningen må inskränkas till en och en halv sten, därest rummen icke hålla mera än tio fot i höjd; uti hus av tre våningars höjd, två sten i första andra samt en och en halv sten i tredje våningen; uti hus av fyra våningars höjd, två och en halv sten i första, två sten i andra och tredje samt en och en halv sten i fjärde våningen; och i källare, sockelutsprånget oberäknat, en halv sten mera än i första våningen.
2. Mittelmur, som uppbär bjälklag eller skorstenspipa skall minst hålla i tjocklek: i källare, till hus av en eller två våningars höjd en och en halv sten, till hus av tre våningars höjd två sten, samt till hus av fyra våningars höjd två och en halv sten; och i våningarna, en och en halv sten, utom i första våningen i hus av fyra våningars höjd, där mittelmur skall vara minst två sten tjock.
3. Mellanvägg av trä i stenhus skall i rum, i vilket eldstad finnes, vara kalkputsad.
4. Bageri, bryggeri, färgeri, smedja, kopparslagare-, bleckslagare-, snickare-, vagnmakare- och tunnbindareverkstad samt destilleringsverk och annan dylik inrättning, som med eld drivs, skola vara försedd med golv av jord, plåt, sten eller annat av Byggnadsnämnden godkänt, emot eldfara skyddande ämne och, när sådan inrättning eller verkstad i trähus finnes, hava väggar invändigt klädda med murtegel eller kalkrappade och tak gipsade eller rappade.

§ 43.

Öppning eller genombrytning i mur skall förses med valv eller järnkonstruktion av tillräcklig styrka, varjämte murarna i hus skola ej mindre med varandra, än även med de brandmurar, som de beröra, i varje våning förbindas genom erforderliga förankringar; bärande minst en bjälke vid var fönsterpelare i varje bjälklag, med undantag av bottenbjälklaget över sockeln, förses med ankare i båda ändarna.

§ 44.

1. Bjälkar till trossbottnar och golv skola vara av behörig bärighet och inläggas tillräckligt tätt, allt efter rummens storlek och ändamål.
2. Till fyllning i trossbottnar må endast torra och tjänliga ämnen användas, men ej enbart sågspån. Begagnas härtill sågspån, skall den till minst två tredjedelar av volymen blandas med lera, men får ej läggas intill skorstenspipa eller eldstad. Under brandbotten må sågspån ej begagnas till trossfyllning.
3. Innertak skall kalkputsas i rum, vari verkstad, som medför eldfara, är inrättad, eller starkare eldning än för vanliga hushållsysslor ifrågakommer.

§ 45.

1. Mur omkring rör, som till rökgång kan begagnas, får, med undantag endast för skiljetungor mellan rökgång ovanför översta bjälklaget, vilka må i tjocklek hålla en sten på kant, på intet ställe vara mindre än en halv sten tjock och skall dessutom förses med foder av en sten på kant, där röret drages intill trävirke, med undantag av golv och fotlister, i avseende vara dock iakttagas, att träpropp ej må i muren inslås på mindre än sex tum (0.6 fots) avstånd från röret.
2. Skorstens- och eldrör får ej vilka på trävirke och skall i boningshus av trä självständigt uppföras på grundmur; bärande sådant rörs inre dimensioner vara lika genom hela röret.
3. Skorstensrör för kakelugn, ävensom för köksspis med särskilt imrör, bör i genomskärning invändigt hålla minst tjugo kvadrattum (0.2 kvadratfot) med bredd av minst fyra tum (0.4 fot).

Skorstensrör för köksspis utan särskilt imrör skall invändigt hålla minst femton decimaltum åt alla sidor.

4. För varje eldstad skall vid nybyggnad inrättas särskilt eldrör; Och må eldrör sedermera icke uti förut befintlig rökgång inledas utan Byggnadsnämndens tillstånd.
5. Rökgång för kakelugn eller järnspis skall muras över stock, och köksspislar putsas med lera invändigt. Alla skorstensstockar avputsas utvändigt med kalkburk.
6. Flera skorstens- och eldrör, som till en skorstens sammanföres, skola därvid sammanvälvas.
7. Öppning i skorstensrör för sotning skall försees med järnram med plåtlucka i två tums ingående flens sam handtag på utsidan, eller, efter begagnandet, genast igenmuras.
8. Skorsten uppdrages genom taket så nära ryggåsen som möjligt och till tillräcklig höjd över densamma. Drages skorsten genom ryggåsen, skall den med minst två och en halv (2.5) fot överskjuta nämnda ås. Skorsten, som drages genom taksluttning, skall uppföras till minst så stor höjd, att den på envåningshus överstiger taknocken med minst fyra fot och på högre hus minst tre fot.
9. Då skorsten till ett hus ligger intill en för högre hus uppförd brandmur, är ägaren till det lägre huset berättigad att, utan särskild ersättning för brandmurens begagnande, utefter brandmuren uppdraga sin skorsten till erforderlig höjd.
10. Skorsten å hus, i vars närhet finnes högre träbyggnad, skall uppmuras till tillräcklig höjd och försees med gnisthuv.

§ 46.

1. Kakelugn må icke uppföras intill trävägg, utan att väggen bakom kakelugn försees med fodermur till tjocklek av minst en sten på kant; Och får denna fodermur icke vara närmare kakelugnen än två och en halv tum (0.25 fot).
2. Kakelugnsbotten skall muras till tolv och en halv tums höjd från golvet; och framför kakelugn skall anbringas stenplan eller plåt av minst en och en halv fots bredd och två fots längd.
3. För kakelugns förbindande med skorstenspipa skall järnbläckrör av minst tolv och en halv tums (1.25 fots) längd användas.
4. I rum utan kalkputsat innertak må kakelugn ej göras högre, än att avståndet mellan taket och kakelugns överkant är sju tum (0.7 fot).
5. Järnkamin skall sättas på underlag av sten av sådan tjocklek, att avståndet mellan botten i kaminens asklåda och golvet är minst tolv och en halv tum (1.25 fot), därest icke sådan med asklåda försedd kamin vilar på järnfötter, i vilket fall sen, utan iakttagande av föreskriften, om avstånd från golvet, må ställas på plansten eller tillräckligt tjock metallplåt. Framför järnkamin skall golvet, till ett avstånd av tolv och en halv tum (1.25 fot) vara belagt med tegel eller sten, eller tillräckligt tjock metallplåt. Järnkamin och därifrån ledande metallrör må ej placeras närmare vägg, panel eller väggfast innanrede av trä än två fot, så vitt icke träverkets skyddas antingen av fodermur, då avståndet må inskränkas till fem tum (0.5 fot) från foderstenens yta, eller ock av metallplåt, i vilket fall avståndet må minskas till en och en halv (1.5) fot därifrån.
6. Rör från kakelugn eller järnkamin skall ledas in i skorsten och får ej föras ut i luften genom fönster eller vägg.

§ 47.

1. Spis skall vila på grundmur, valv eller järnkonstruktion, som vilar på grundmur. Den skall alltid försees med kupa av sten eller metallplåt och vila på murad botten samt sålunda inrättas, att varje del av eldstaden och därtill hörande rökgångar, på vilka elden kan verka, skiljas från närmaste trävirke medelst murverk av minst tolv och en halv tum (1.25 fot) tjocklek.

2. Sido- och bakmurar till öppen spis skola uppföras till tjocklek av minst en och en halv sten in- till sex fots höjd över ärilen. Bakugn skall på grundmur uppföras utan sammanhand med an- gränsande väggar.

§ 48.

1. Bebyggd tomt vid gata eller öppen plats skall utåt gata eller den öppna platsen fördes med inkörsport så beskaffad att genom densamma obehindrat tillträde äger rum såväl till innanför liggande gårdsplatser, som till trappor till vinden; ankommande det på Byggnadsnämndens prövning, om mer än en sådan ingång skall anbringas å hus på hörntomt.
2. Ingångarna till hus skola så inrättas, att dörrarna icke vid öppnandet går över tomtgränsen.
3. Kyrkor, skolhus, rådstuga, sjukhus, teatrar, byggnader, som innehålla offentliga musik- eller danslokaler, fabriks- och andra byggnader, avsedda till samlingsrum för större antal männi- skor, skola ha utgångar, ävensom trappor och förstugor, där sådana förekomma, till antal och vidd lämpade efter den mängd personer, som på stället rymmas, och skola alla dörrarna vara så inrättade att de inom tomtgränsen öppnas utåt.
4. Dörrar till källare, magasin och försäljningslokaler må väl inrättas så, att de vid öppnandet sträcka sig över tomtgränsen, men skola i detta fall så anordnas, att de, så ofta de äro öppna, kunna hållas fästade tätt vid väggen.
5. Portklapp må icke å hus anbringas.

§ 49.

1. I Varje hus skola trappor finnas till tillräckligt antal. Av dessa trappor, vilka alla böra vara ljusa, skall åtminstone en i varje boningshus, av mera än en vånings höjd, hålla minst fyra fot i bredd.
2. Utvändig trappa till övervåning skall vara täckt och inbyggd.

§ 50.

Mot gata eller öppen plats skall hus fördes med fotrännor av metall. Hängrännor få mot gata eller an- nan öppen plats icke anbringas. Stuprören nedföras till högst en fot från marken samt fördes med ut- kastare.

§ 51.

1. Vind skall fördes med fönster för nödig belysning.
2. Vindsrum med eldstad uti hus av mera än en vånings höjd må icke inrättas, därest icke byggnadsnämnden, med avseende på i huset befintliga trappors antal, läge och beskaffenhet, ävensom andra till förminskning av eldfara för inneboende ledande anordningar, såsom trä- väggars kalkputsning m.m., finner skäl att därtill lämna tillstånd.

§ 52.

Hängkur för hissverk får icke å hus mot öppen plats eller gata utan Byggnadsnämndens tillstånd an- bringas. Dylik utbyggnad anses såsom del av taket.

§ 53.

Å hus av sten må takgesims av trä icke anbringas.

§ 54.

Byggnad i till tomter reglerade delar av stadens område får ej täckas med halm, torv, spån, bräder eller annat eldfarligt ämne, utan skall till täckningen begagnas tegel, skiffer, plåtar eller annat ämne, som provas i avseende å eldfara tryggande.

§ 55.

1. Boningshus av sten må ej byggas med flera än fyra våningar, och boningshus av trä eller korsvirke icke med flera än två våningar, bottenvåningar däruti inberäknad. Finnes boningsrum eller rum med eldstad å vinden, räknas denna som en våning, med detta undantag som § 51, mom. 2 innehåller.
2. I ny stadsdel må byggnad ej uppföras till större höjd än bredden av den gata, vid vilken byggnaden lägges, ökad med fem fot. Hus, som byggas i hörnet av en bredare och en smalare gata, må vid den senare icke på längre sträckning, än sextio fot uppföras till den av den bredare gatan betingade höjden. Byggnad inne å tomt må ej uppföra till större höjd än bredden av det till byggnaden hörande gårdsrum, ökad med fem fot; dock må hus av trä eller korsvirke icke uppföras till större höjd än trettiofem fot.
3. För äldre stadsdelar gäller detsamma, som uti föregående moment är föreskrivet, i den mån tillämpning kan ifrågakomma.
4. Byggnad, som åt gata eller öppen plats har den för dess läge medgivna största höjd, får icke heller åt gården göras högre.
5. Med byggnads höjd förstås dess medelhöjd, räknad från den gata eller det gårdsrum, efter vars bredd i höjden skall rättas, till och med taklisten. Med gatas bredd förstås avståndet mellan huslinjerna.

§ 56.

1. Källare under boningshus skall muras av sten och helst göras välvd.
2. Källares golv må icke läggas lägre, än en och en halv (1,5) fot över angränsande grundmurs botten; skolande källare förses med nödig avledning för vatten, varav följer, att utschaktning för källare icke får ske djupare, än att avlopp för vatten kan beredas.
3. Till sådan försäljningslokal, i vilken personer vistas större delen av dagen, får källare icke inredas, så framt golvet ligger mera än tre och en halv (3,5) fot under jordytan; varförutan den skall vara fuktfri och ljus, med tillfälle till luftväxling, samt försedd med golv av trä eller asfalt och lämplig eldstad.
4. Beträffande eldstad i källare gäller vad om i eld i boningsrum är stadgat.

§ 57.

I boningsrum, som hädanefter inrättas, skall golvet läggas minst en fot högre, än angränsande jordyta. Boningsrums höjd får ej göras mindre än nio fot från golv till tak; dock må denna höjd i fråga om vindsrum inskränkas till åtta fot.

1. Nybyggt eller påbyggt boningshus av sten får icke, samma år det blivit uppfört, avputsas, där-est det icke med besiktning styrkes, att det är torrt.
2. Trähus och plank skola med lämplig färg bestrykas; Och må varken härtill eller till annan yttre bestrykning användas tjära eller oblandad vit färg, utan bör färgen lämpas så, att han icke blir för ögonen menlig och besvärlig.

§ 59.

Vad uti gällande Hälsovårdsstadga för riket föreskrivs om byggnader för drivande av sådana näringar, som kunna för allmänna hälsotillståndet medföra våda, om avträdeshus, svinhus, stall och fähus samt i övrigt till förekommande av vissa inrättningars och näringars för hälsan skadliga inverkan, skall noga iakttagas vid byggnaders uppförande och inredning, så vitt som det därpå har avseende. Byggnadsnämnden skall jämte Hälsovårdsnämnden omsorgsfullt vaka häröver.

§ 60.

1. För såvitt icke i byggnadsordningen annorlunda bestäms, må nu befintliga, i behörig ordning uppförda hus, även om de icke överensstämma med föreskrifterna i byggnadsordningen, fortfarande bibehållas, där sådant ej medför våda för eld, säkerhet eller sundhet.
2. Då byggnad, som icke är uppförd i enlighet med föreskrifterna i denna byggnadsordning, tillbygges eller repareras, skall den dock, i den mån sådant låter sig göra, bringas till överensstämmelse med berörda föreskrifter.

§ 61.

1. Alla hus skola försvarligen underhållas och mot gata eller öppen plats vara i sådant skick, som överensstämmer med snygghet och god ordning.
2. Bofälligt hus, som anses medföra fara för eld eller olyckshändelse, skall nedskrivas, om det ej kan repareras, eller föreskriven reparation underlåtes.

§ 62.

Kakelugns- och krukmakareugn, gjuteri, bränneri, kölna och i allmänhet sådana inrättningar, som fordra jämn och stark eldning, få ej anläggas inom staden emellan västra älvgrenen och pråmkanalen; ej heller färgerier, garverier, eller i allmänhet sådana inrättningar; som sprida stank eller orena vattnet i älven eller kanalen. Då bryggeri eller mälteri anlägges i staden emellan västra bron och pråmkanalen, må sådan inrättning anbringas endast i hus av sten.

Kap. IV.

Allmänna bestämmelser.

§ 63.

Då i denna byggnadsordning mått äro angivna i tumtal, avses därmed decimaltum. Med sten, som i fråga om murars tjocklek alltid beräknas efter dess längd, menas bränd mursten av minst sju och en halv tums (0.75 fots) längd, trettiosju linjers (0.37 fots) bredd aderton linjers (0.18 fots) tjocklek. Begagnas sten av dimensioner 10x5x2½ decimaltum, anses en och en halv sten vara tillräcklig, där annars två stenar äro föreskrivna.

§ 64.

Stadsbyggmästaren och den av staden avlönade åklagaren åligger att övervaka efterlevnaden av denna byggnadsordning och i laga ordning beivra förseelser mot densamma, jämväl sådana, som av enskild person angivas.

§ 65.

Förseelser mot byggnadsordningen åtalas vid allmän Domstol; och gäller i fråga om klagan över domstols beslut, vad i allmänhet angående besvär i brottmål är stadgat.

§ 66.

1. Förseelser mot byggnadsordningen straffas i de fall, då därå icke följer straff eller allmän lag, med böter från och med fem till och med femhundra kronor efter omständigheterna, varjämte uppkommen skada alltid bör av den därtill vållande ersättas. Böter och viten tillfalla stadskassan och förvandlas vid bristande tillgång enligt allmän lag.
2. Företager någon byggnadsarbete utan Byggnadsnämndens tillstånd, där sådant erfordras, eller utan att hava på förhand hos Nämnden anmält arbetet, där sådant bort ske, eller utför någon byggnadsarbete i strid mot de fastställda ritningarna eller de av Byggnadsnämnden meddelade föreskrifter, är han, utom bötesansvar, underkastad skyldighet att ändra det utförda arbetet, om Byggnadsnämnden finner nödigt att därom förordna. När byggnad läggs i strid mot meddelad föreskrift i avseende å gatans och forumets höjd eller bestämmelserna om tomtens höjdförhållanden, är dessutom tomtens ägare för framtiden skyldig att själv vidkännas den skada, som kan egendomen tillskyndas genom gatans höjning eller sänkning.
3. Sätter sig husägare, som begagnar biträde av ansvarig byggmästare, emot iakttagande av bestämmelserna i byggnadsordningen eller vad i övrigt är angående byggnadsarbetets utförande föreskrifter, bör byggmästaren bevisligen göra husägaren föreställning samt, om denne ej låter sig rätta, anmäl förhållande hos Byggnadsnämnden; Och stånde därefter husägaren själv det ansvar överträdelsen medför.

§ 67.

1. Över Byggnadsnämndens beslut må klagan föras hos Kongl. Maj:ts Befallningshavande i länet inom trettio dagar efter erhållen del av beslutet.
2. Innefattar Nämndens beslut förbud mot åtgärd eller mot fullföljd av åtgärd, som anses stå i strid mot föreskrifterna i byggnadsordningen, går beslutet i verkställighet utan hinder av anförda besvär, där nämnden ej annorlunda förordnar.

§ 68.

Denna byggnadsordning skall av varje hus- och tomtägare innehavas samt vid brandsyn företes, om sådant äskas, vid bot av två kronor.